

Ne, nihče danes ne bo trdil, komur gre res za progresiven razvoj našega šolstva, da je nadzor šole in učiteljstva po šolskem nadzorniku — svetovalecu — nepotreben! Prepričan pa sem, da je še danes enodušna želja učiteljstva, kakor je bila kdaj koli prej pred leti, naj bi si mesta šolskih nadzornikov delili ljudje, ki so priznani in vidni pedagoški praktiki; ljudje, ki so vzvišeni nad interese, ki bodo znali osvajati s svojo osebnostjo in katerim bo le učiteljevo delo zares objektivno merilo za presojo in kvalifikacijo njegove dejavnosti. Takih šolskih nadzornikov pa je danes kaj malo, če pomislimo, kako je z izmenjo številnih režimov v vsej povojni dobi padla tudi avtoriteta šolskih nadzornikov. Šele znana in komaj pred pičlim letom izdana načelna razsodba drž. sveta, ki zanika možnost, da bi se mogel šolski nadzornik »degradirati« na mesto razrednega učitelja, kakor se je to časih čisto dogajalo, je prinesla v to zapleteno vprašanje nekaj več jasnosti.

Toda, pokažite mi šolskega nadzornika, ki zna vstopiti v učilnico z nasmejanim in vedrim obrazom in ki bo znal pri učitelju, katerega je sredi njegovega dela obiskal, ustvariti dojem, da ne prihaja v njegovo »delavnico« kot »nadzirajoči organ«, temveč kot dobrohoten svetovalec, ki bo težki učiteljevi tlaki v oporo in pomoč. Pokažite mi nadzornika, ki se po uradni dolžnosti in hladnem pozdravu z učiteljem ne bo vsedel naravnost za katedro in se razkošatil za kup zvezkov in razrednih knjig ter hitel pisati opazke v svojo beležnico, kakor da je to delo edino zveličavno za kulturno rast naše šole! Pokažite mi nadzornika, ki bo najprej pozdravil zbegano deco v učilnici, kateri je tujec, se ji prijazno nasmejal ter ji v prikupni obliki povedal, po kakšnem poslu je vstopil skozi vrata, na katerih je prilepljen napis: »Neuradnim osebam vstop ni dovoljen«; nadzornika, ki bo znal ustvariti s svojim nastopom razmerje med njim samim in učenci na eni, in med njim samim ter učiteljem na drugi strani, da učiteljeva avtoriteta pri učencih ne bo padla, dvignil pa jim nepojmljiv strah do človeka, ki je z mrkim čelom vstopil v njih učilnico ter se niti nasmejati ne znal!

V vseh letih učiteljevanja sem srečal samo enega takšnega dobročino, ki je z nasmehom vstopil v moj razred ter z dobro voljo in nekaj šaljivimi opazkami za pozdrav otrokom dvignil pri učencih samozavest, da so videli v njem človeka, ki jih ljubi in spoštuje njih skromno znanje ter prizadevanje za napredek. Takšnih nadziranj nismo bili vajeni in čutil sem se spremembi, ko so tudi manj nadarjeni učenci tekmovali v znanju in si prizadevali poplačati obisk šol. nadzornika. Ta šol. nadzornik je bil novinec na šoli (jaz sam sem ga poznal le po njegovih pedagoških člankih!), a pozneje sem zvedel, da so učitelji in učence sreča, iz katerega je prišel k nam, jokali, ko so ga izgubili iz svoje srede. Tako priljubljen je bil. Šolstvo je bilo v času njegovega nadzorovanja v srezi na višku!

To je svetla poteza v sivi senci šolskega nadzorovanja, kakršno je po naših šolah tako pogosto še dandanes. Mnogo se je že tekom let razpravljalo na tem mestu o vseh perečih vprašanjih našega stanu in problemih naše šole, zdi se mi pa, da našim pedagoškim in stanovskim političnim publicistom manjka potrebnega poguma, da bi od časa do časa odgrnili zaveso, za katero se skrivajo razni načini šolskega nadzorstva, pa da bi nezažele oblike nadzorstva podvrgli kritični presoji in na ta način odpravili napake, ki so s skrivane počasneje tempa v razvoju naše podeželske šole k modernejšim in sodobnejšim smotrom. Zahteva vsega našega stanu mora biti, da se na mesta šolskih nadzornikov postavijo osebnosti, ki bodo znale podrediti vsa dneva politična vprašanja problemu šolstva in konstruktivnemu delu učiteljstva, ne oziraje se na svetovni nazor tega ali onega učitelja, ki je tolikokrat kamen spotike in ovira, da se učitelj in nadzornik dovoljno ne zblizata in medsebojno ne podpirata v delu za notranjo rast šole in naše vasi.

Preveč bi bilo pri tej priliki navajati vsa žalostna poglavja, ki jih zastran tega medsebojnega nerazumevanja piše v knjigo svojega življenja naše podeželsko učiteljstvo.

Vprašam vas pa, kakšen odgovor naj da bodočnosti našega kulturnega razvoja n. pr. nadzornik, ki učitelju zaradi njegovega nasprotnega svetovnega nazora ni blagohotno naklonjen ter ga v njegovi težki tlaki za svoj narod dovoljno ne podpira? Prosim vas, povejte mi, v kakšnem razmerju sta si n. pr. ocena takšnega nerazpoloženega nadzornika in plodno delo učiteljevo, če nadzornik vpiše v ocenjevalni list učitelju splošno oceno odlično, v opombo istega ocenjevalnega lista pa napiše kritiko, da se »učitelju priporoča, naj usmeri duševne in pisateljske zmožnosti v boljše konstruktivne namene in opusti, kar bi utegnulo ustvariti nerazpoloženo med narodom in utegnulo kvariti vsestransko strpnost«?

Da, tudi takšni primeri so na žalost znani in so več kot otipljivi donesek k zahtevi, da se učiteljev svetovni nazor ob priliki nad-

ziranja ne bi smel predpostavljati njegovemu delu v šoli. V koliko pa je dotični učitelj kljub temu »objektivnemu« vpisu v oceni list dosegel s svojimi duševnimi in pisateljskimi zmožnostmi »konstruktivne namene«, se razvidi iz tega, da je nekaj dni po tem »zločnem« vpisu v oceni list iz pisarne kraljevih fondov za narodno prosvetevanje prejel pismeno pohvalo za svoje konstruktivno delo!

Nobene besede ne bom napisal na kraju tega članka v opravičilo! Častne izjeme se najdejo povsod, tudi med nadzorniki. Ta, iz notranjega šolskega življenja zajeta slika ne obsoja! Da bi se po napredku stremeli šol. nadzorniki ob nji notranje razgibali, to je nje namen! Spočelo pa jo je resnično šolsko življenje, zato jo prikazujem vsem »za ogle« dalo teh težkih dni in za spomine.

Lojze Zupanc.

Sodobno šolsko poslopje v Krogu

Družabna struktura Slovenske Krajine se v mnogem razlikuje od obraza ostale slovenske zemlje. Nje zgodovina je tu vtisnila svoje značilne posebnosti, ki se zrcalijo v pestrosti etnografskega, verskega in socialno-političnega karakterja, ki v glavnih obrisih izvira iz fevdalnega družbenega reda, ki je povsem propadel šele l. 1918. Nov čas je postavil svoje probleme, ustrezajoče potrebam sodobnosti, katere naj odgovorni faktorji rešijo z ozirom na obsejno področje v skladu z narodnimi in državnimi interesi.

Da tvori eminentno važno vprašanje v tem kompleksu ravno naše narodno šolstvo v vsem svojem obsegu, je izven vsake debate, zlasti kar se tiče dobrih, vsem higienskim in pedagoškim zahtevam ustrezajočih šolskih zgradb, ki jih na tem ozemlju tako neobhodno potrebujemo.

O vsestranski ugodni rešitvi tega za naš narod in njega bodočnost tako važnega vprašanja nam kaže sledeči, izredno razveseljiv primer:

Dne 12. septembra t. l. so v Krogu pri Murški Soboti ob prisotnosti cerkvenih in civilnih oblasti blagoslovili in izročili svojemu namenu novo šolsko zgradbo. Za prebivalce male prekmurske vasi je bila to izredna kulturna manifestacija, ko je sleherni član šolskega okoliša s svojim delom in prisotnostjo podčrtal njen pomen tako, da je ta imela širok odmev v javnosti, zlasti med prijatelji našega narodnega šolstva. Ni nam do različnih formalnosti, ki so ob takih prilikah potrebne; radi bi pa poudarili dejstvo, da so si naši kmetje in poljski delavci, ki imajo povprečno po 5 do 10 oralov zemlje, kljub gospodarski depresiji zgradili vsem zakonskim predpisom ustrezajoče moderno šolsko po-

slopje — najlepše v soboškem okraju. Ta kulturni spomenik našega delovnega ljudstva, postavljen sredi zanj neugodnega ekonomskega položaja, je verna priča visoke moralne vrednosti našega kmetijskega občestva. Kroški vaški kolektiv ni izpričal s svojimi številnimi žrtvami finančne in fizične narave samo svoje velike ljubezni do mladega rodu, temveč je pri tem pokazal svoje pozitivne strani etosa vaše kulture, zlasti v odnosu doma do šole, ko je v zaupanju in najlepši harmoniji sledil klicu svojih voditeljev.

Objektivni opazovalec pa mora občudovati razveseljiv, toli potreben stik in popolno skladnost, katere se zrcali v odlično umevani psihozi našega kmetijskega ljudstva, tako od strani šolskega upraviteljstva, kakor tudi od predsedstva občine. Murška Soba — okolica. Oba lokalna činitelja nista samo pripravila s svojim dosedanjim delovanjem ugodnega terena med ljudstvom, nego sta zainteresirala za to vprašanje vse v poštevi prihajajoče faktorje, kateri so v tem primeru z dejanjem pokazali vso svojo uvidenost. To vzajemno delo ljudstva in oblasti je rodilo sad, — pokazalo je pravo pot, ki se je veseli sleherni Slovenec, zlasti učiteljstvo, služujoče v tem lepem trikotu obsejne slovenske zemlje. Zato izreka to učiteljsko priznanje tov. šolskemu upravitelju Horvatu Beli in g. županu Celcu Ferdinandu z iskreno željo, da bi, kot v tem primeru, kraljevska banska uprava, tudi v bodoče gmotno podprla stremljenje tukajšnjega ljudstva na prosvetnem področju. To terjajo zlasti potrebe perečega problema naših izseljencev in sezonskih kmetijskih delavcev.

Dobra sodobna šola je garancija boljše bodočnosti našega naroda. — ec.

Fran Trošt 80 letnik

V soboto, 25. septembra je izpolnil 80 let. Lepa doba življenja in kdor ga sreča na ulici, mu jih oddeli še lepo število, saj je še čvrst, telesno in duševno.

Rodil se je 25. sept. v Benetkah, kjer je oče vodil večjo trgovino, a kot otrok je živel v Vipavi.

Po dovršeni osnovni šoli v Vipavi in Ljubljani ter dovršeni višji realki v Ljubljani, kjer je tudi položil maturato, si je izvolil učiteljski poklic in obiskoval še četrti letnik učiteljskega ter tudi tu napravil izpit za učitelja 1878.

Njegovo prvo učiteljsko mesto je bilo na Ihanu, od koder je prišel v Vodice, kjer je služboval 15 let, kot voditelj in nadučitelj. L. 1896. je prišel za učitelja na nemško mestno šolo v Ljubljano, kjer je ostal do svoje upokojitve 1924.

Vse svoje sile, sposobnosti in talente je posvetil šoli, pouku in vzgoji. Izven šole je deloval na gospodarskem polju, posebno se je zanimal za vrtnarstvo in sadjarstvo ter pomagal ljudem v stiskah in težavah z navetom in delom. Ni čuda, da si je kot vesten učitelj in dobrotnik pridobil med ljudstvom,

posebno v Vodica obče spoštovanje in zaupanje. Že 1888. mu je bila priznana nagrada in pohvalna diploma za razstavljeno sadje iz njegovega šolskega vrta.

Bil je dober risar, spreten v rokotvornih delih in izdelovanju fizikalnih aparatov ter zbiratelj vsakovrstnih ručnin.

Poleg teh spretnosti se je bavil tudi z glasbo. Glasbene sposobnosti so podedovali po njem tudi njegovi sinovi in hčerke, ki so priznani muzikalni virtuozni in učitelji. Njegovo življenje ni bilo praznik, ampak trd delavnik, tako na deželi kot pozneje v Ljubljani.

Za svoje požrtvovalno delo ter za uspehe v šoli in izven šole je prejel več priznanj od nadrejenih šolskih oblasti.

V ospredje se ni nikdar rinil, niti hrepenel po častnih mestih, a bil je vedno zvest, ljubezniv stanovski tovariš in družabnik, vedno dosleden in neomahljiv v nazorih za pravice učiteljskega stanu. Omahljivec ni bil nikdar. Ob tem častnem življenjskem jubileju želimo tovarišu Fr. Troštu še mnogo srečnih in veselih let v sredi njegove družine.

pravo mesto, so bile vse prošnje za skupno namestitev zaman in bi Janez izgubljal čas, zdravje in denar po vlakih, da ni bilo to strogo prepovedano.

Obema je primanjkovalo denarja, zato se je udeležil zborovanja, o katerem so časopisi poročali, da je bilo neumestno in zaneseno, in je bilo to jako utemeljeno, saj se narodni očetje niso niti seje udeležili in so si za trud povisali dnevnice. Da pa bi obvarovali učiteljske predizdatki za moža in družino, so sklenili možabati in je bilo to zopet prav in jako hvaljevredno ter se bodo dobre posledice tega ukrepa pokazale v bližnji bodočnosti, ko ne bo odvisnega naraščanja in sitnih brezposelnih.

Ker je že s samo svojo pojavo na cesti vzbujal splošno pozornost — eni so mu očitali, da pohajkuje, drugi so pa videli v njegovih izprehodih politično agitacijo, je ostal doma in se posvetil najnovejšim pedagoškim in didaktičnim smerem. A je bila tudi tu njegova navzočnost nepotrebna, saj so drugi spoznali, da je šola za nič in jo je treba postaviti na nove temelje, posvetili so ji potrebno pozornost in jo začeli podirati pri tleh ter zidati pri vrhu. Da bi pa šola res postala samonikla in ljudska šola in da bi jo potegnili iz zgrešenih kolovozov, v katere je tekom let zašla, izšel je Abecedarjani od 60 let nazaj in je Janez Habakuk v resnici obžaloval, da niso vzeli za osnovo nove slovenščine. Abecednik iz l. 1551, ki je brez napak in bi bil

Učiteljski pokret

izpoved hrvaških učiteljskih pokretašev

Nekako istočasno kakor pri nas, je tudi med najmlajšimi hrvaškimi učitelji nastopilo spontano gibanje. Povsem razumljivo, enake in slične družbene težnje in zahteve vodijo na različnih krajih enake in slične pokrete in akcije. »Javila se četica mladih učitelja, koji su sebi stavili za zadaću, da porade oko svojega samobrazovanja, da se vrste svome narodu i da taj svoj rad udese prema strogom planu...« Po enem letu izkanja, medsebojnega izmenjavanja misli in hotenj, so se že predstavili širši javnosti s svojo izpovedjo in programom, katerega so obelodanili v knjižici »Učiteljstvo i narod«.

Po svojem objektivnem in kritičnem gledanju na življenje in delo hrvaškega učiteljstva v preteklosti, po svoji trezni in zdravi analizi sedanjega družbenega stanja, na osnovi česar so gradili svoj plan in program, zaslužijo ta knjižica posebno pozornost ne le v učiteljskih vrstah, temveč tudi v ostali javnosti. Nikakor ne more ostati ta izpoved in program mladih hrvaških pokretašev le interna zadeva »četice mladih učiteljev«, temveč družbena situacija imperativno ukazuje, da bo prej ali slej moralo postati vse to last celokupnega hrv. učiteljstva, če noče pri svojem delu mimo stremeljenj ljudstva, kateremu sta pokazala pot velika učitelja brata Ant in St. Radić.

Knjižico so posvetili ti mladi pokretaši »starim borbama za slobodu škole i učitelja« in so s tem povedali, da hočejo nadaljevati in današnjim prilikam ustrezajoče izpopolniti delo, ki ga je začelo hrv. učiteljstvo konec preteklega stoletja z učit. Ivanom Filipovićem na čelu. Povojna stagnacija, brezplodni in kvarni prepriji v učiteljskih vrstah so zarezali vrzel. Učiteljstvo je izgubilo kontinuiteto v svojem delu in s tem tisti kontakt med ljudstvom in učiteljstvom, ki je neobhodno potreben za uspešno in plodno delo. Mlado učiteljstvo se je znašlo na peščenih tleh. Živa realnost in pa široko ljudsko gibanje sta ga potegnili v svoj vrtnec. Uvideli so, da jim je za uspešno delo v šoli in izven šole v prvi vrsti potrebno najti pravo spoznanje in pravi odnos do ljudstva. Zaradi tega tudi hočejo v prvi vrsti spoznati in študirati svoje ljudstvo. Še več, oni se še sedaj dobro zavedajo, da ta njihova pridobljena spoznanja in znanja »ne morejo i ne smiju biti upotrebljena drukčije, nego na korist onoga radnoga naroda, kojemu su pozvani, da služe«.

Prav kakor mi poudarjajo: »Jedini izlaz iz ovog današnjeg prividnog mrtvila u organizaciji, jedini put do uspešne pomoći narodu u času, kad je toliko treba — a sutra će je trebati još više — jest nov učiteljski pokret.« Svoj program rišejo v načelnih črtah in vsebuje: narod, šolo, učitelja in otroka, detaljan program ni objavljen v brošuri in je morda to edina hiba knjižice.

Kakor v svoji skromnosti priznavajo, da je slovenski učiteljski pokret »u mnogome pokazao put njihovom pokretu« in da jim je pri organizacijski zamisli poslužil primer slov. učit. pokreta, tako moramo priznati, da bodo njihove misli in njihov program v marsičem bogato oplodili delo naših pokretašev. Zato priporočamo, da knjižico vsak naš pokretaš dobro prebela in da ne bo slo. učitelja, ki se ne bi seznanil z idejami in programom hrv. učit. pokreta.

Knjižica se naroča za malenkostno ceno 4 din pri: »Ivan Filipović«, hrv. učit. kult. zadruha, Zagreb, trg Kralja Aleksandra 4. —ej.

Med hrvaškimi učitelji pokretaši v Slovenskih Konjicah

Od 10. julija pa do 10. avgusta t. l. so hrvaški pokretaši letovali v Slov. Konjicah. Svoje bivališče so imeli v narodni šoli. Motil bi se, kdor bi mislil, da je bilo to letovanje v navadnem pomenu besede. Ne. Življenjski

Hvala za pozornost

Učitelj Janez Habakuk je bil obče znana oseba. Njegova uvaževanost se je pričela s tistim dnem, ko je nastopil službo, če odštejemo ona tri leta, ko je čakal na službo, ker ni imel pravih in odločilnih izpričeval in priporočil. Kajti ni še našel stanovanja v vasi, že je pristopil k njemu upravni odbor vašekega društva »Cvetlica« in ga povabil k sodelovanju, kajti je on Janez Habakuk učitelj in je njegova najsvetejša dolžnost, da pomaga pri stavbi narodne kulture. In je postal učitelj Janez Habakuk stebel narodne kulture in pečovodja pri društvu »Cvetlica« in mu ni bilo treba iskati stanovanja tisti večer, ker je bil s stanovanjem preskrbljen za čas pevske vaje v društvenem prostoru »Cvetlice«.

Se tisti večer ga je poiskalo vseh trinajst predsednikov trinajstih vaških društev, kar je bilo toliko laže, ker je bil predsednik »Cvetlice« tudi župan in istočasno tudi predsednik vseh naštetih društev. Tako je postal učitelj Habakuk tajnik trinajstih društev in se je snovalo že štirinajsto, da ni od zapada zapihal drug veter, ki je odpihal župana in zaslužnega predsednika trinajstih društev. Pa je postalo delo vseh društev škodljivo in je bilo narodu v korist delovanje enega samega društva, ki je v naglici poglalo. In je Janez Habakuk spoznal, da ni vsaka pesem narodna in kulturna, nego je dobra samo takrat, če si

samonikel član naroda in jo poješ pred pravo taktirko. Ker pa je bila samoniklost nova tvorba slovenske samobitnosti, a je bil Janez sin medvojne dobe, ko je poglalo pri nas prilično število Rajhovcev in Madžarov, je sklenil, da bo ob prvih počitnicah povprašal mater, kako je s to stvarjo in če se mogoče oče ne moti o svoji očetovski zavesti.

To je bilo potrebno, ker so učitelju Habakuku odločno odrekli samoniklost in pripadnost slovenskemu narodu in je bila beseda izkoreninjenec najmilejša in zanj najbolj prikladna.

Pa se je učitelj Habakuk odrekal »Cvetlici« in je bilo prav, ker je njegovo delovanje že vzbujalo splošno pozornost in pohujšanje. Odslej je pevska kultura v vasi naraščala, ni bila več v spotiko in je bila samoniklost večja, ker so peli samo še fantje po oštarijah.

Habakuk je bil idealist, učitelj in javni delavec. Zavedal se je svojih dolžnosti do narodovega blaga, a ker je z javnim delovanjem vzbujal preveč pozornosti, je sklenil prenesti torišče svojega dela na drugo polje. Oženil se je in si nabavil otročička. Hotel je od pomoči slabim statistikam o slovenskem naraščanju in si z dobrim vzgledom pridobiti naklonjenost in priznanljivost odločujočih. Pa je bilo napak, saj je brezposelnih celo samoniklih dovolj in so mu črtali doklado za otroka, da mu izbjije veselje do takih nepotrebnih stvari. A ker je žena telovadila po zastarelem sistemu in se ni znala obrniti na

prav sodoben in uporaben. Olajšanju računstva naj bi služilo štetje iz tiste dobe in je Janez prav užival, ko se je spomnil svojega očeta, nekdanjega c. kr. uradnika, ki je še vedno računal prav in točno »fufm mal fufm is fufmfuncvancig«.

Tako je bilo tudi tu prav urejeno in ograjeno in je Janez pri prvem nadzorovanju spoznal, da otroška individualnost, samodelavnost in koncentracija ter vsa sodobna navlaka še najbolje uspeva: po formalnih učnih stopnjah.

In je učitelj Habakuk sklenil, da se povsem odtegne javnemu udejstvovanju, ker je bilo javnih delavcev na pretek, ki so prepričano in s pristrčno pozornostjo zasledovali učiteljske potrebe, kakor premetitve v letoviščarske kraje in slično.

Da se razvedri, si je začel izposojati časopise, a so mu zagrenili vsak užitek že uvodniki, ki so obdelovali prosvetno polje, da je bilo veselje. Obrnil je list, a na drugi strani je naletel na kolono premetstev in tretja stran je bila posvečena učiteljstvu pod poglavjem »Vsak dan ena«. In je spoznal, da se za prosveto ni bati, da je prosvetno polje dobro in prav obdelano in so nanj navozili tudi gnojnice, da bo bolje uspevalo. Tudi je bilo nekaj pijancev in nemarnežev, ki so rigali po njem in so prihajali tudi psi na to polje, da so lajali na luno.

Duje Budak.